

Sobre o uso de *cara a* / *cara* na norma galega

Xosé Xove Ferreiro

Instituto da Lingua Galega, Universidade de Santiago de Compostela

Recibido o 15/10/2008. Aceptado o 10/11/2008

On the use of *cara a* / *cara* in standard Galician

Resumo

A partir da inclusión da locución prepositiva *cara a* nas *Normas* de 1982 houbo certa tendencia a mantela sempre, mesmo cando precedía adverbios de lugar. Con base no uso escrito e oral manifestado nos textos galegos incluídos no *TILG* examinamos o uso de *cara a* / *cara* no contexto mencionado. Os resultados, tanto da lingua escrita coma dos cancioneiros e transcricións da fala, indican con rotundidade que no período 1612-1984 a forma xeral é *cara* + adverbio de lugar e que, se a partir de 1985 comezan a observarse na escrita exemplos de *cara a* + adverbio de lugar (minoritarios en relación a *cara*), isto só pode deberse a unha aplicación ultracorreción da forma recollida nas *Normas* de 1982. A regra de uso de *cara* en lugar de *cara a* coincide en todo coa regra de ausencia de *a* no mesmo contexto sintáctico. Por outro lado, *cara a* convive con outras posibilidades de uso máis limitado, como *de cara a* e *(de) cara para*.

Palabras chave

Morfoloxía, sintaxe, locución prepositiva, preposición, adverbios de lugar, *cara a*, *cara*, *a*

Abstract

Following the inclusion of the prepositional expression *cara a* in the *Normas* of 1982, there has been a tendency to use it even preceding place adverbs. We look here at the use of *cara a* and *cara* in such positions, basing our study on their occurrences in writing and speech in the Galician texts in *TILG*. Our findings clearly show that, both in writing and in songs and transcriptions of oral use, the usual form during the period from 1612 to 1984 was *cara* + place adverb, and that although examples of *cara a* + place adverb, with a lower frequency than *cara*, do begin to appear in writing from 1985 onwards, this can only be due to ultracorrección based on the form given in the *Normas*. The rule for using *cara* rather than *cara a* parallels the rule for omitting *a* in the same syntactic environment in every respect. *Cara a* also coexists with other rarer options such as *de cara a* and *(de) cara para*.

Keywords

Morphology, syntax, prepositional expression, preposition, place adverbs, *cara a*, *cara*, *a*

1. Desde a primeira edición de 1982, as *Normas* inclúen *cara a* entre as “locucións prepositivas” (1982: § 18; 2003: § 19). Na mesma sección acóllense dobres formas e dobres opcións, como *cabo* e *cabo de*, *cas* e *cas de*, *conforme (a)*, mais, en relación a *cara a*, non se abre a posibilidade de empregar só *cara*. Debido a que só figura *cara a*, algúns chegaron a deducir, a partir de entón, que a “locución” era obrigada sempre, en todos os contextos. Agora ben, estas lecturas demasiado absolutas non teñen en conta que as *Normas* non son unha “gramática”; recoñecen e establecen formas boas, pero é habitual que non informen sobre significados, niveis de uso e restricións que afectan ao que se prescribe. No tocante a *cara a*, as *Normas* non podían optar por *cara (a)* ou *cara a / cara*, que serían entendidas como unha dobre posibilidade de escolla xeral. Mais que a preposición adopte normativamente a forma xeral de “locución” (*cara a*) non impide que o *a* desapareza en determinados contextos. As consideracións que seguen diríxense a examinar polo miúdo a existencia desta variación, en particular o emprego sintacticamente condicionado de *cara*.

2. As gramáticas e dicionarios publicados na segunda metade dos 80 do pasado século dentro do seguimento das *Normas* estableceron os usos básicos da locución *cara a* sen exemplificaren nin aludiren ao seu emprego con adverbios de lugar como *aquí*, *arriba*, etc¹. Tomados como textos “(case) normativos”, a partir deles foise estendendo a idea de que o uso da forma *cara a* carecía de restricións. Así, en Fernández Salgado (coord.) (1991: *cara, cara a*) advírtese, sen máis puntualizacións, sobre o erro de empregar *cara* en lugar de *cara a*, á vez que se recomenda non outorgarlle o valor de ‘finalidade’ (“*Cara ás novas eleccións configuraron unha nova estratexia...”); mantense o mesmo, subliñando que se debe escribir sempre *cara a*, en Fernández Salgado (dir.) (2004). No dicionario da RAG / ILG dirixido por García González (1990: *cara*) dáse un paso máis, pois é novidade, respecto dos textos anteriores, a presenza dun exemplo de *cara a* seguido de adverbio de lugar: “*Mira cara a alá e veralo*”. *Recóllese o mesmo exemplo, sen cambios, no DRAG* (1997: *cara*).

A este contexto, coa preposición precedendo adverbio de lugar, préstase atención particular no dicionario coordinado por X. Xove (1995: *cara*). Baixo a acepción “7. En dirección a un lugar” sinala: “Cando seguen *aquí, aí, alí* e outros adv. como *atrás, adiante, arriba, abaixo* dise só *cara*, sen a prep. *a*: *Lévaos alí* ou *Lévaos cara alí* (e non *cara a alí). *Lévaos arriba* ou *lévaos cara arriba* (e non *cara a arriba)”. Isto mesmo reproducése en Xove (coord.) (2005), actualización do dicionario anterior.

A gramática Álvarez / Xove (2002: 634) tamén se refire a esta particularidade dentro do contexto xeral de que “en determinadas circunstancias, a preposición *a* esixida pola construción pode omitirse”:

A preposición *a*, como forma independente ou como segmento da locución prepositiva *cara a*, omítese ante os adverbios de lugar deícticos (*aquí, alí...*) ou que xa teñen aglutinada a preposición (*arriba, atrás...*):

Viñeron todos *alí*, a dárllle-lo pésame [pero “viñeron todos *á* casa”].

Eu xa me vou andando *cara alá* [pero “*cara a* Poio, *cara ó* Carballeño”].

Iván subiu *arriba*.

Marcharon todos *cara arriba*.

A auga sempre vai *cara abaixo*.

Hermida (2004: 191) maniféstase explicitamente en contra desta descrición e mantén que sempre existe locución *cara a*: “Polo que podemos detectar no uso oral, no que se escoita [karaa:’li], [’karaa:’tras], o común nestes casos é a aparición da locución na súa forma completa, polo que consideramos que se debe considerar errada a súa ausencia”.

¹ Vid. Álvarez / Monteagudo / Regueira (1986: 488) e *Dic. Xerais* (1986: *cara a*).

Esta posición a prol do emprego constante da forma *cara a* mencionada nas *Normas* manifesta apoiarse no uso dos falantes. Claro está, a percepción de cal é o uso dos falantes, fundamento que non está en causa, é diferente en Álvarez / Xove (2002). Cómpre, polo tanto, deixar á beira as competencias lingüísticas particulares e revisar os datos globais para examinar como se presenta a situación.

3. Para o exame de *cara a* non se pode contar co apoio que poderían prestar os datos medievais e os do portugués actual, dado que a locución non se rexistra nin no portugués nin na lingua da Idade Media².

Para o galego posmedieval servímonos, como fonte informativa, do enorme caudal de textos galegos acumulado na base de datos *TILG*. Son textos de todos os xéneros e tipos que, no momento en que se redactou a información sobre deles na base, ían desde 1612 a 2002.

En primeiro lugar fixemos o exame da forma que presenta a preposición nos textos escritos incluídos na base desde os inicios (1612) ata 1970. Con este límite temporal buscábamos limitar na medida do posible a ausencia de interferencias debidas ás prescricións normativas que comezaron a ter cada vez máis presenza a partir da década dos 70 (normas da RAG, manuais de galego do ILG...). Dentro dese marco temporal, entendemos que a escolla dos escritores se manifestou de xeito relativamente espontáneo. Os datos así parecen confirmalo.

No contexto en que a preposición non vai seguida de adverbio, o número de exemplos de *car(a)* e de *car(a) a* é curiosamente o mesmo, unha vez eliminados os repetidos: 1.043 veces a forma simple e outros tantos a locucional. É de advertir que no cómputo da locución *cara a* están incluídos só os exemplos que non ofrecen dúbidas de que esta é a forma da preposición; é posible que un certo número dos adxudicados á forma simple *cara* pertencen tamén a *cara a* debido a que as secuencias *cara a* e *cara o* (identificadas como *cara* + artigo no contexto) poden ser en realidade de *cara á* e *cara ó* (polo tanto de *cara a* + artigo), con ausencia, por unha ou outra razón, do til que indica a contracción. Outro contexto ás veces ambiguo é o dos topónimos e antropónimos, en que pode chegar a ser dubidoso se o <a> é artigo ou forma parte da preposición.

Tendo en conta as anteriores consideracións, os resultados son os seguintes:

- a) Cando segue unha palabra que non é artigo determinado nin comeza por vogal *a-* (*Berdoias, min, Europa, il, onde...*), 307v (o 57,8%) son de *car(a)* e 224v (o 42,2%) de *car(a) a*.
- b) O contexto de prep. + palabra (non artigo determinado) iniciada por vogal *a-* (*África, algo, aquel home...*) está pouco representado, con 17 ocorrencias de *car(a)* e 3 de *car(a) a*.
- c) Tampouco abundan os exemplos de prep. + *a* (artigo determinado) + palabra iniciada por vogal *a-* (*a alcoba...*): 15v *car(a)* e 15v *car(a) a*.
- d) O contexto de prep. + *a(s)* (artigo) + palabra non iniciada por vogal *a-* (*a praza, as leiras...*), ben documentado, ofrece *car(a)* no 45,7% das veces (282v) e *car(a) a* no 54,3% (335v).
- e) Finalmente, cando a continuación da preposición vén o art. *o(s)* (*o ceo, o agro, os astros...*), *car(a)* aparece no 47,6% (409v) e *car(a) a* no 52,4% (451v).

O reparto nestes cinco contextos diferenciados busca examinar se a secuencia fonética de varios <a> inflúe en que na escrita apareza *cara* en lugar de *cara a*. O resultado é que as características fónicas da palabra que segue á preposición non teñen particular relevancia no uso

² No corpus reunido no *TILG* e consultado en xuño de 2008 aparece só unha vez a preposición *cara* nunha cantiga de escarnio de Joan Servando ("tira[on] mui ben as pernas *cara* si"); corresponde á lectura crítica de Lapa do texto "as pernas arca sss" do CV 1029, de nada doada interpretación (nº 226 da edición de Lapa das *Cantigas d'escarnho e de mal dizer*).

de *cara* ou *cara a*. Domina *cara* sobre *cara a* no contexto (b) (17v/3v), mais no contexto (d), en que segue o artigo determinado feminino, domina *cara a* (335v por 282v *cara*), mesmo a pesar de que no contexto (a) a porcentaxe se inverte a favor de *cara* (307v/204v). Cando se chegan a xuntar catro <a> (*cara á alcoba*), como ocorre no contexto (c), os datos indican un equilibrio completo (15v de cada forma), sen mingua do uso da locución *cara a*. En definitiva, visto que non hai dominio claro de *cara* ou de *cara a*, non pode atribuírse ao contexto fónico a opción manifestada polo escritor en favor dunha ou outra forma.

Por outro lado, a variación entre *cara* e *cara a* tamén se observa nun mesmo autor, o que indica que non parte dun criterio nido e definido en relación coa forma da preposición. En Rosalía e Pondal só atopamos *cara a* (1v e 4v respectivamente); outros dan preferencia a *cara a* sobre *cara*, pero sen chegar ao uso exclusivo: Curros (11/1), Lamas (15/3), Leiras (3/1), Cabanillas (27/8) e Iglesia Alvariño (36/3); nalgúns equilíbranse os usos de *cara a* e *cara*: Pintos (4/3), Cunqueiro (4/3), e outros optan por *cara*: Castelao (9/41), Méndez Ferrín (1/9). No polo oposto a Pondal está Saco, que nos seus poemas só emprega *cara* (4v), polo demais de acordo co que escribe na gramática, onde só se refire a *cara* e dá o exemplo *Marchou cara Ourense* (1868: §§ 94 e 191).

4. O exame da forma que presenta a preposición con adverbios de lugar cómpre facelo tendo en conta o marco que acabamos de deseñar. No período contemplado, de 1612 a 1970, a base *TILG* rexistra un total de 189 exemplos; deles, 181 son de *cara* e 8 de *cara a*. Agora ben, estes 8 exemplos corresponden a *cara a fóra* (5v), *cara a dentro* (1v), *cara a baixo* (1v) e *cara a diante* (1v), é dicir, exemplos en que o adverbio vai sen *a*-. Respecto destes mesmos adverbios de base outros escritores optaron por incluír o <a> na forma adverbial (50v): *cara afora* (10v), *cara adentro* (9v), *cara abaixo* (17v) e *cara adiante* (14v). Esta é, con moito, a solución maioritaria, non só respecto da anterior, senón tamén dunha terceira posibilidade consistente en prescindir do <a> (21v): *cara fóra* (5v), *cara dentro* (5v), *cara baixo* (1v), *cara diante* (7v) e aínda *cara riba* (3v). Sobre este problema de cal debe ser a forma do adverbio (e, en consecuencia, tamén da preposición) volveremos máis adiante.

Fronte aos 8 rexistros do tipo *cara a fóra* contamos 181 en que a preposición é *cara*. Deles, 21 son do tipo *cara fóra* que acabamos de comentar e 150 corresponden a *cara* + adverbio iniciado por *a*-. aos 50 xa citados de *cara afora* / *adentro* / *abaixo* / *adiante*, hai que engadir outros 100 de *cara arriba* (26v) / *atrás* (39v) / *aquí* (5v) / *aí* (1v) / *alí* (13v) / *acá* e *acó* (3v) / *alá* e *aló* (11v) / *acólá* (2v). Restan aínda outros 10 rexistros de *cara* seguido dos adv. *embaixo* (1v) e *enriba* (5v), e das variantes *eiquí* (2v) e *eí* (2v).

En contraste co que ocorre nos outros contextos, en que *cara a* e *cara* se reparten ao 50%, os datos non deixan lugar a dúbidas de que a forma da preposición seguida de adverbio de lugar (mesmo non iniciado por *a*-) é *cara*, e que esta absoluta uniformidade só se rompe algo cando o adverbio carece do segmento inicial *a*- (*cara a fóra*, fronte a *cara afora*, *cara fóra*)³.

5. Esta unanimidade respecto de *cara* + adverbio de lugar mantense na lingua escrita ata o ano 1985, tres anos despois da publicación das *Normas* (1982), en que comezan a lerse exemplos do tipo *cara a adiante*. A orixe é, sen dúbida, a aplicación ultracorreción da norma de que en galego a preposición é *cara a*. O conxunto dos datos que nos ofrece o *TILG* nos textos comprendidos no período 1612-1984 (excluíndo os procedentes de gravacións da fala e de cancioneros, aos que nos referiremos despois) é o seguinte:

³ É de destacar como Valladares cambia *cara a* a *cara* ante adverbio de lugar no seu dicionario (1884): "CARA pr. Hacia, contra, frente, ó enfrente. Car'alí. Hacia allí, ó contra allí. Car'á min. Frente á mí." (DD: s.v. cara).

CARA A = 15v		CARA = 321v					
fóra	10	fóra	15	afora	17		
dentro/drento	3	dentro/drento	7	adentro/ adrento	14		
diante	1	diante	8	adiante	41		
baixo	1	baixo	4	abaixo	37	embaixo	1
		riba	5	arriba	48	enriba	13
		tras	1	atrás/ atras	61	detrás	1
				aquí	6	eiquí	2
				alí	13	elí	2
				aí	4		
				acá + acó	1+2		
				alá + aló	9+7		
				acolá	2		
	=15		=40		=262		=19

Táboa 1. Cara (a) + adv. de lugar (TILG 1612-1984)

Como pode observarse, ata 1985 o emprego de prep. + adverbio segue en todo o descrito para o período 1612-1970. Ante adverbio comezado por *a-* emprégase, sen excepción, *cara* (262v), o mesmo ca diante de variantes dialectais das anteriores (*eiquí, elí*) ou doutras formas con “preposición” soldada (*en-, de-: embaixo, enriba, detrás*), ben que as mostras correspondentes a estes tipo son escasas (19v). Só ante adverbios non precedidos de *a-, en-, de-* (particularmente *fóra, dentro*) se emprega *cara a* (15v), aínda que hai clara preferencia por *cara* (40v) ante ese mesmo conxunto de formas.

6. Tomando como data límite o ano 2000, a revisión dos datos do importante número de cancioneiros e transcrisións de gravacións da fala incluídos no TILG só nos proporciona 19 exemplos de *cara (a)* con adverbios de lugar (3v nos cancioneiros, 16v nas gravacións). Menos un, os máis (18 exs.) son todos de *cara*: 14v con adverbios comezados por *a-* (*arriba, atrás, adiante, adentro, aquí, alí, aló*) e 2v coa variante dialectal correspondente (*eiquí*); os outros 2 exs. son de *cara fóra, cara tras*, que presentan o problema xa aludido da propia forma do adverbio. É xustamente un adverbio deste tipo (*dentro/adentro*), que na transcrisión dun cancioneiro aparece como *car’adentro* (“entrou a nena pola porta car’adentro”), o que nun exemplo tomado da fala se reproduce como *cara a’dentro* (“collín así cara...cara a ‘dentro, e despois vinme... vinme apurao pra salir”); se o interpretamos, segundo dá a entender a transcrisión, como *cara a (a)dentro*, sería o único exemplo de *cara a* + adverbio de lugar *a-*.

7. A partir do ano 1985 comezan a multiplicarse os exemplos do tipo *cara a* + adverbio de lugar *a-* (*cara a abaixo*), sen dúbida coa pretensión de aplicar en sentido estrito as regras normativas. Con todo, mesmo tomando como base o período 1985-2000, son moi maioritarias as mostras do tipo *cara* + adverbio de lugar: 365v do tipo *cara abaixo* fronte a 228v do tipo *cara a abaixo*, isto é, o 61,5% fronte ao 38,5%.

8. O particular comportamento de *cara a* cos adverbios de lugar coincide co que manifesta a preposición *a*. O complemento circunstancial (CC) de lugar, no sentido de ‘dirección’, vai

marcado ou por *a* ou por outras preposicións: *Volveu á (para...) casa, Foi a (para...) Vigo...*, como o de 'localización' por *en* ou por outras preposicións: *Vive en Vigo...* Mais os adverbios de lugar indican 'lugar' por si mesmos tanto neste sentido de 'localización' (*Vive aquí, arriba, embaixo...*, sen prep. *en*) coma no de 'dirección' (*Volveu alí, Foi arriba, embaixo...*, sen prep. *a*). Por suposto, isto non impide que poidan ir acompañados doutras preposicións nun sentido ou noutro: *Vive por aquí, Foi para arriba, para embaixo...* Unha máis das preposicións que poden preceder estes adverbios, tamén con sentido xeral de 'dirección', é *cara a*, só que baixo a forma *cara*; o *a* da locución compórtase de xeito análogo á preposición *a*, é dicir, segundo nos din os datos de forma rotunda, non se emprega: *Volveu cara alí, Foi cara arriba, cara embaixo...*

Moitos dos adverbios de lugar recollidos polas *Normas* comezan por *a-*, que nalgúns casos pode recoñecerse como a preposición *a* soldada, visto que ademais alterna por veces con outras formas tamén recoñecibles como preposicións (*en-, de-*): *arriba / derriba / enriba, atrás / detrás*. No uso actual son unidades en que ese constituínte inicial carece do valor propio da preposición, de modo que os adverbios teñen o mesmo comportamento sintáctico con independencia do segmento inicial de que vaian precedidos: *Quedou arriba, derriba, enriba; Lévaos arriba, enriba; Caeu de arriba, de derriba, de enriba, Tráeo para arriba, para enriba...* É dicir, a ausencia da prep. *a* cando se empregan como CC de 'dirección' non se debe a que actualmente se entenda expresa no *a-* inicial (lémbrese que con este *a-* son tamén adverbios de 'localización en': *Está arriba*), pois a prep. *a* tampouco se usa con outros adverbios non iniciados por *a-* (*Foi detrás, enriba...*, no sentido de 'a, para'), os cales á súa vez non escusan a preposición que coincide co seu segmento inicial se o sentido así o require (*Vén de detrás*, fronte a *Vén detrás* que expresa 'localización', non 'orixe'). Por outro lado, o *a-* doutros adverbios de comportamento igual (*aquí, acó, aló...*) tampouco garda relación coa prep. *a*.

En definitiva, a regra de uso de *cara* en lugar de *cara a* coincide coa regra de ausencia de *a*: os adverbios que nunha construción de CC de 'dirección' (con ou sen movemento) non van precedidos de *a* usan como prep. *cara* e non *cara a*: *lévaos alí, cara alí; lévaos embaixo, cara embaixo...* Esta regra é de doada aplicación e fai escusado facer o inventario completo dos adverbios de lugar: *cara a* perde o *a* diante dun adverbio de lugar cando nese mesmo contexto non se emprega a preposición *a*. En calquera caso, a relación inclúe todos os adverbios de lugar que admiten a construción de CC e non se mencionan nas dúas seccións seguintes: *arriba, derriba, enriba, encima, abaixo, debaixo, embaixo, adiante, avante, atrás, detrás, cerca, preto, lonxe, aquí, al, alí, acó, acá, aló, aló, acolá*.

9. Non todas as formas incluídas entre os adverbios de lugar prescinden da prep. *a* ('dirección') ou mesmo da prep. *en* ('localización'). A forma adverbial *onde* incorpora o sentido de 'en' (*Está onde o deixaches*), pero non o de 'a' (*Vai a onde queiras*, que na fala é habitualmente [ˈɔnde]); *ningures* e *algures* precisan de ambas as preposicións: *Así non chegarás a ningures; En ningures se ve tal variedade de peixe fresco*. Con estes adverbios a preposición que nos ocupa mantén a forma de locución: *Mirou cara a onde saía a luz; Vén de ningures e vai cara a ningures*.

10. Hai dúas formas adverbiais, en certo modo paralelas a *arriba, abaixo...*, que as *Normas* só aceptan coa forma "simple" *fóra* e *dentro*; a elas súmase *diante*, que alterna con *adiante* (non se aceptan **afora, *adentro*). *Fóra, dentro* e *diante* expresan 'localización' sen preposición (*Está fóra, dentro, diante* –tamén *adiante*–), pero cando o sentido é de 'dirección' vacilan respecto do uso de *a*: *Lévaos (a) fóra, (a) dentro, (a) diante*. A ausencia de **afora, *adentro* non impide a existencia de *a fóra, a dentro* (e *a diante*), paralelas a *de fóra, por fóra, por diante...*

A mesma liberdade de opción que ocorre respecto do uso ou ausencia da prep. *a* comprobámola verbo do *a* de *cara* (*a*) na tradición escrita, que unhas veces mantén o *a* (grafando *cara afora/adentro* ou ben *cara a fora/a dentro*) e outras prescinde del (*cara fóra/dentro*). A preferencia pola primeira posibilidade é clara nos textos que van de 1612 a 1984: 10v *cara a fóra* e 17v *cara afora* (64,3% en total), fronte a 15v *cara fóra* (35,7%); 3v *cara a dentro* e 14v *cara*

adentro (70,8% en total), fronte a 7v *cara dentro* (29,2%). No período 1985-2000, vixente xa a sanción normativa *fóra, dentro*, a escolla a favor de *cara a fóra/dentro* é dominante: 47v *cara a fóra* e 4v *cara afóra* (75% en total), por 17v *cara fóra* (25% en total); 27v *cara a dentro* e 12v *cara adentro* (88,6% en total), por 5v *cara dentro* (11,4%)⁴.

En suma, o uso de *cara a* e de *cara* con estes adverbios coincide de novo co da prep. *a*, con liberdade de escolla, aínda que os datos indican unha preferencia xeral polo mantemento de *cara a*.

11. A omisión de *a* ante adverbios de lugar no canto da locución habitual non é unha particularidade do galego que careza de paralelismo noutras linguas. A *cara a* corresponde en catalán *cap a*, locución formada nesta lingua sobre “cabeza”; emprégase sempre *cap a*, salvo se vai seguida dun adverbio de lugar, pois neste contexto prescinde de *a*, coma en galego: *La humanitat s'adreça cap a això: la destrucció total; La Maria es va moure cap a ell; cap al barranc*, pero, en cambio: *Fes el banc cap aquí, cap allà, cap baix/dalt* (Solá 2002: § 11.7.1).

O portugués tamén presenta alternancia *até ~ até a*, pero aínda que ante os adverbios de lugar só usa *até*, o emprego de *até* e *até a* segue pautas moi diferentes ás de *cara a* e *cap a*.

12. Hai aínda outro aspecto de interese. Ás veces interprétanse as normas (morfolóxicas, léxicas...) de maneira excesivamente restritiva, no sentido de desbotar o que non aparece explicitamente mencionado. A sanción normativa implica escolla entre diversas posibilidades (*fóra*, non *afora*; *quizaís* e *quizabes*, non *quizá*, *quizás*, *cicais*, *cecais*...), mais non impón que queden automaticamente desbotadas outras unidades e formas non mencionadas que poden ser igualmente galegas e correctas dentro dos ámbitos de uso que lles correspondan. O inventario de preposicións e locucións prepositivas das *Normas*, por exemplo, non é absolutamente pechado: *camiño de* é unha locución prepositiva de uso habitual e correcto a pesar de non estar recollida nas *Normas* nin no *VOLGA* (que en cambio menciona a locución adverbial *de camiño*), e de aí a súa inclusión no *DRAG*: “CAMIÑO DE: En dirección a. *Pasaron camiño da ermida. Vou camiño da vila.*”

Estas observacións aplícanse a *cara a*, que convive con outras posibilidades de uso máis limitado, como *de cara a* e *(de) cara para*. É sobre todo importante, pola súa relativa frecuencia, *de cara a*: *lan collidos da man de cara á casa; Camiñaba co sachó ao lombo de cara á veiga; Turraba por min de cara á miña perdición; Un paso máis de cara á morte...* Locución paralela a *cara a* é *cara para* (raramente *de cara para*, que se emprega sobre todo con outro sentido); aínda que de baixa presenza nos textos escritos, mostra ben como a base *cara* non se limita a combinar só con *a*: *Viñemos vindo cara para a nosa vila; Colleu coma un foguete cara para as escaleiras; la cada vez con máis forza cara para o cura...*

13. Facemos notar, como observación final, que o emprego da variante *cara* en lugar de *cara a* foi examinado e descrito en sintagmas coa función de CC. Ante os mesmos adverbios de lugar, noutros contextos sintácticos, polo demais nada habituais, ocorren tanto a preposición *a* coma a locución *cara a*: *O camiño a alá / cara a alá é longo e arriscado; De aquí a alá / cara a alá...* Mantense, xa que logo, o paralelismo entre *a* e *cara a* e, polo tanto, a regra xeral de uso de *cara a / cara*: a locución *cara a* perde o *a* ante adverbios de lugar cando a preposición *a*, presente con outros sintagmas, desaparece ante os mesmos adverbios.

⁴ Debido á pretensión ultracorreción, xa comentada, de manter a locución *cara a* ben individualizada, mesmo se le un par de veces *cara a dentro* no tramo 1985-2000 do *TILG*.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- Álvarez, Rosario / Henrique Monteagudo / Xosé Luís Regueira (1986): *Gramática galega*. Vigo: Galaxia.
- Álvarez, Rosario / Xosé Xove (2002): *Gramática da lingua galega*. Vigo: Galaxia.
- DD = Santamarina, Antón (ed.) (2003): *Diccionario de diccionarios*. Versión 3. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza / Instituto da Lingua Galega.
- Dic. Xerais = Ares Vázquez, Mª Carme et al. (1986): *Diccionario Xerais da lingua*. Vigo: Xerais.
- DRAG = García, Constantino / Manuel González González (dirs.) (1997): *Diccionario da Real Academia Galega*. A Coruña: RAG / Xerais / Galaxia.
- Fernández Salgado, Benigno (coord.) (1991): *Diccionario de dúbidas da lingua galega*. Vigo: Galaxia.
- Fernández Salgado, Benigno (dir.) (2004): *Diccionario Galaxia de usos e dificultades da lingua galega*. Vigo: Galaxia.
- García González, Constantino (dir.) (1990): *Diccionario da lingua galega*. Santiago de Compostela: Real Academia Galega, Seminario de Lexicografía.
- Hermida Gulías, Carme (2004): *Gramática práctica (Morfosintaxe)*. Santiago de Compostela: Sotelo Blanco.
- Normas = Real Academia Galega / Instituto da Lingua Galega (2003): *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*. Vigo: RAG / ILG (1^a ed.: 1982).
- Saco Arce, Juan A. (1868): *Gramática gallega*. Lugo: Imp. de Soto y Freire.
- Solá, Joan et al. (dirs.) (2002): *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. *Sintaxi (1-16)*. Barcelona: Empúries.
- TILG = Santamarina, Antón (dir.): *Tesouro informatizado da lingua galega*. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega / Imaxin (<http://www.ti.usc.es/tilg/>).
- TMILG = Varela Barreiro, Francisco Xavier (dir.): *Tesouro medieval informatizado da lingua galega*, Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega (<http://corpus.cirp.es/tmilg/>).
- VOLGA = González González, Manuel / Antón Santamarina Fernández (coords.) (2004): *Vocabulario ortográfico da lingua galega (VOLGA)*. A Coruña: Real Academia Galega / Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega.
- Xove, Xosé (coord.) (1995): *Diccionario da lingua galega*. Vigo: Obradoiro / Santillana.
- Xove, Xosé (coord.) (2005): *Novo diccionario da lingua galega*. Vigo: Obradoiro / Santillana.